

مروری بر کتاب و کتابچه‌های منتشر شده مرکز تحقیقات در حوزه رادیو (سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱)

مرکز تحقیقات صداوسیما بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین مرکز پژوهشی سازمان صداوسیما محسوب می‌شود که مأموریت اصلی آن مطالعه، پژوهش و سنجش درباره نیازهای رسانه ملی با استفاده از روش‌های علمی به‌منظور سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و ارتقای کیفی برنامه‌های رادیو و تلویزیون در چارچوب اصول و سیاست‌های سازمان صداوسیما، و همچنین هماهنگی، ارزیابی و سازماندهی پژوهش‌های سازمان بر اساس نظام جامع تحقیقات است. یکی از مأموریت‌های مرکز تحقیقات، تولید و تأمین اطلاعات پژوهشی مورد نیاز حوزه‌های مختلف رسانه ملی در قالب تألیف، ترجمه و انتشار کتاب، کتابچه و نشریه است. در این راستا، یکی از مهم‌ترین اولویت‌های پژوهشی این مرکز پرداختن به موضوعات مربوط به حوزه رادیو می‌باشد. مرکز تحقیقات طی سه سال گذشته متون پژوهشی مختلفی را در این حوزه، تألیف و ترجمه کرده و در قالب کتاب و کتابچه پژوهشی به زیور طبع آراسته است. در ادامه، هر یک از این آثار به اجمال معرفی می‌شوند:

ویژگی‌های بازیگری در رادیو

الهه عطاردی، ناظر داریوش مودیبیان، ۱۳۹۱، ۲۲۰ صفحه

بازیگری در رادیو از فنونی است که در میانه دو زمینه خلق هنری و فنون رادیویی راه به پیش می‌برد. امروزه مهارت بازیگری در رادیو در طیف گسترده‌ای از قالب‌های برنامه‌سازی به کار برده می‌شود. تهیه و تولید کتاب‌های صوتی و اجرای پیام‌های بازرگانی، صداسازی یا صداگذاری بر روی برنامه‌ها، تولید برنامه‌هایی که از مجری-بازیگر در آنها استفاده می‌شود و همچنین برنامه‌های طنز رادیویی، از جمله قالب‌های برنامه‌سازی در رادیو به‌شمار می‌روند که اجراکنندگان آنها به نحوی نیازمند برخورداری از مهارت‌های بازیگری در رادیو هستند، اما آنچه مسلم است، فقط در قالب

نمایش‌های رادیویی است که بازیگر به مفهوم واقعی و متعالی بازیگری، در آن حضور می‌یابد.

نمایش رادیویی از شناخته‌شده‌ترین قالب‌های برنامه‌سازی در رادیو به‌شمار می‌رود. اگرچه واژه «نمایش رادیویی» در دل خود حامل نوعی تضاد معنایی است؛ چرا که از سویی با نمایش به معنای «نمایاندن» روبه‌رو هستیم و از سویی دیگر با رادیو که رسانه‌ای شنیداری و بی‌بهره از «تصویر» است، اما تلفیق خلاقانه این دو، پس از گذشت چند سال از اختراع رادیو و فراگیر شدن آن در اوایل قرن بیستم، مقدمات خلق قالبی جدید را فراهم آورد که بعدها نخستین سریال‌های تلویزیونی (soap opera) نیز با الهام از آن پا به عرصه رسانه‌های تصویری گذاشتند. نمایش رادیویی نوعی تئاتر وابسته به فن است که در آن، رادیو وسیله شکل‌گیری آن شده و در نتیجه ویژگی‌های کلی آن از ویژگی‌های رسانه‌های رادیو ناشی می‌شود. پس از عواملی همچون متن و کارگردانی، بازیگری مهم‌ترین عامل در قوام و شکل‌گیری نمایش در رادیو به‌شمار می‌رود. بازیگری در رادیو همچنان که مبتنی بر اصول کلی در مبنای بازیگری است، بنا بر ماهیت رسانه رادیو، صاحب ویژگی‌هایی متفاوت می‌شود. اگر در تئاتر، سینما و تلویزیون بازیگر به کمک اندام، چهره، حرکت و مجموعه‌ای از عوامل دیداری به نقش خود جان می‌بخشد، در رادیو، صدا و بیان تنها ابزاری هستند که بازیگر آنها را برای خلق شخصیت‌های نمایشی به کار می‌بندد.

نمایش رادیویی وابستگی شدیدی به مقوله‌های دیگر چون شعر، موسیقی و تخیل دارد، بنابراین لازم است بازیگر رادیو، ارزش کلام را بشناسد و ضمن آشنایی با شعر و موسیقی، از قدرت تخیل بالایی برخوردار باشد. این آشنایی و دانستن، مختص بازیگر رادیوست. یک نمایش رادیویی، به ضرب‌آهنگ منظمی نیاز دارد و در آن بازیگر باید از پرگویی و حتی سکوت بی‌مورد پرهیز کند. از سوی دیگر، خاصیت نمایش رادیویی آن است که مراحل تولید از همان آغاز، زمانی کوتاه در اختیار اعضای گروه قرار می‌دهد و به همین علت برخلاف تئاتر که در آن فرصت سه یا چهارماهه‌ای برای تمرین وجود دارد؛ فرصت چندانی برای بازیابی و آمیختن با نقش برای بازیگر رادیو فراهم نیست. معمولاً تولید یک نمایشنامه رادیویی برای بخش پی‌درپی در طول پنج شب از رادیو، دو تا سه روز و در جلساتی سه ساعته انجام می‌پذیرد. طبیعی است که در این فرصت کوتاه تمام زوایای ناپیدا و پنهان اثر شناسایی نمی‌شود؛ ولی بازیگر رادیو باید بتواند با چالاکي به نقش نزدیک شود و خود را با آن سازگار کند. به همین دلیل معمولاً بازیگران رادیو در مقایسه با بازیگران رسانه‌های دیداری به تیزهوشی و چالاک‌تر بودن شهرت دارند. در مجموع دانش فنی بازیگر اغلب شامل آگاهی‌هایی می‌شود که بعد فنی کار در رادیو را دربرمی‌گیرد. شناخت استودیوی نمایش و سپس نحوه تولید نمایشنامه رادیویی در استودیو، ابزار و سیستم ارتباطی فنی در استودیو، و به‌ویژه کار با میکروفون از جمله ضرورت‌های کار بازیگر رادیوست.